

Acteurs met beperking worden vernederd, verkracht en gemarteld in nieuw theaterstuk: “Niet aan ons om te bepalen of dit wel of niet kan”

Een beeld uit de repetitie van *The Last Generation, or The 120 Days of Sodom*, die op 5 november in wereldpremière gaat in Luik. — © Dominique Houcmant - Goldo

Thibaut Renson | Maandag 16 oktober 2023 om 03:00

Jongens en meisjes die tijdens de Tweede Wereldoorlog door fascistische leiders in een kasteel vernederd, verkracht en uiteindelijk doodgemarteld worden. Pasolini's *Salò, or the 120 days of sodom* uit 1975 staat bekend als “een van de meest gruwelijke films aller tijden” en is gebaseerd op het gelijknamige boek van Markies de Sade.

Dat sadistische verhaal brengt theaterregisseur Milo Rau naar de planken in ons land. Maar de hedendaagse interpretatie van Rau draait niet om fascisme, wel om personen met een beperking. In zijn nieuwe theatervoorstelling brengen personen met down, autisme en niet-aangeboren hersenletsels hun echte levensverhaal op scène. En ze worden er vernederd, verkracht en doodgemarteld.

Mensen met een beperking worden met “stront” gevoederd in de nieuwe theatervoorstelling van Milo Rau. — © Dominique Houcmant - Goldo

Gratis NIP-test

“Ze spelen heus niet alleen de vernederende rollen, maar het is natuurlijk wel een bewuste keuze om acteurs met een beperking te casten voor die rollen”, zegt Milo Rau over zijn nieuwe productie waarin professionele acteurs, zoals Koen De Sutter, samenspelen met acteurs met een beperking.

Begin dit jaar stopte de Zwitserse theatermaker Milo Rau als artistiek directeur van NTGent. Als 'huisartiest' maakt hij er wel nog een voorstelling. — © ID/ Lieven Van Assche

Over de vergelijking tussen het fascisme uit de Tweede Wereldoorlog en onze houding ten opzichte van mensen met een beperking is de Zwitserse theatermaker erg uitgesproken. "Het is zelfs geen metafoor, het is een feit", zegt Rau. "Mensen met een beperking worden niet vernederd en misbruikt zoals in het Italiaanse kasteel van Pasolini. Maar we roeien ze ook uit, net zoals de fascisten dat deden."

Rau verwijst naar de gratis NIP-test waarbij genetische afwijkingen van een baby tijdens de zwangerschap opgespoord worden. België was het eerste land, en is nog altijd een van de weinige waar de test gratis is. Rau wil aandacht vragen voor de daling in het aantal kinderen met down die de maatregel veroorzaakt. *The last generation, or the 120 days of sodom* gaat op 5 november in première in Luik en is daarna te zien in De Warande, NTGent en het Brusselse Théâtre National.

"Dit is écht de laatste generatie van personen met down", zegt Rau. "We prediken diversiteit, maar roeien mensen met down uit. En ik begrijp ook heus wel dat het geen heldere kwestie is. Ik voel zelf dat het wringt dat ik pro abortus ben, maar tegen de NIP-test. Mijn vrouw en ik hebben er zelf nooit een aangevraagd, omdat we niet geconfronteerd wilden worden met het resultaat. Ik wil mensen die kiezen voor abortus bij een positieve NIP-test, ook helemaal niet veroordelen. Maar ik vind wel dat we als samenleving moeten nadenken wat dit impliceert."

In 2017 bracht Rau de voorstelling in Zwitserland op de planken, met Zwitserse acteurs met een beperking. "Eerst was er de controverse", zegt Rau. "Maar nadien kwamen de interessante vragen. *Waar gaat de controverse over? Wat zit hierachter?* Ik hoop dat we dit maatschappelijke debat ook in België kunnen voeren."

Bange ouders

De intentie is nobel, en net heel inclusief, vindt Rau. Maar is het verantwoord om hiervoor mensen met een beperking te gebruiken – om het woord ‘misbruiken’ niet te noemen? “Daarom kon ik deze voorstelling nooit alleen maken”, zegt Rau die samenwerkt met Theater STAP, een Kempens theatergezelschap voor mensen met een beperking. “Zij weten, beter dan welke criticus ook, wat hun acteurs aankunnen en in hoeverre ze de productie kunnen vatten.”

“Hun beperking laat hen niet toe om elke nuance te vatten, maar welke acteur is hier wel toe in staat?”, zegt Mark Bryssinck, artistiek leider van Theater STAP. “Het zit in de kern van onze werking om mensen met een beperking autonomie te geven. Het is niet aan ons om in hun plaats te bepalen of zo’n sadistische rol wel of niet kan.”

STAP-actrice Hazina Kenis op handen en knieën, net als acteur Koen De Sutter. — © Dominique Houcmant – Goldo

Bryssinck benadrukt dat zijn gezelschap de spelers hierin niet aan hun lot overlaat. “We denken mee in het hele proces, praten alles goed door en waken mee over hun veiligheid.” Bryssinck vertelt hoe Theater STAP zelf de meest kwetsbare spelers afgeschermd heeft van de casting en de ouders van de gecastte (meerderjarige) acteurs in gesprek liet gaan met Rau. “Sommige acteurs zagen het zelf niet meer zitten toen we naar de film van Pasolini keken, ze haakten af. De ouders van anderen houden hun hart vast voor wat ze op scène van hun zoon of dochter gaan zien.” Zoals die van STAP-actrice Hazina Kenis. “Ik ben erg benieuw hoe het publiek gaat reageren”, zegt de 34-jarige Kempische die tien jaar geleden opnieuw moest leren praten, wandelen, eten, lezen en schrijven nadat ze een beroerte had gekregen. Nu gaat ze met een hersenletsel door het leven. “Het is interessant om eens een andere rol te spelen”, zegt Kenis. “Normaal speel ik de vrolijke bij, nu wordt mij pijn en verdriet gedaan. Zo kan ik groeien als acteur.”